

JUNGTINIŲ TAUTŲ SAUGUMO TARYBOS (NE)VEIKIMAS RUSIJOS AGRESIJOS KONTEKSTE: AR NAIVU TIKĖTIS PERMAINŲ?

Adriana Jokšaitė, Kristina Jakovleva

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

2-o kurso Teisės studentės

Saulėtekio al. 9, I rūmai, 10222 Vilnius

El. paštas: adriana.joksaite@tf.stud.vu.lt; kristina.jakovleva@tf.stud.vu.lt

Mokslinio straipsnio akademinė kuratorė doc. dr. Indrė Isokaite-Valužė

El. paštas: indre.isokaite@tf.vu.lt

Mokslinio straipsnio praktiniai kuratoriai prof. Ihor Zeman ir prof. Viktoriya Kuzma

El. paštas: izeman@ukr.net; viktoriya.kuzma@lnu.edu.ua

Šiame straipsnyje nagrinėjama, ar įmanomi pokyčiai Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje, kad būtų atkurtas jos gebėjimas efektyviai reaguoti į tarptautinės taikos ir saugumo pažeidimus. Dėl Rusijos buvimo Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos nuolatine nare, pastarosios organizacijos veiksmingumas yra akivaizdžiai sumažėjęs, todėl kyla poreikis ieškoti būdų, kaip atkurti organizacijos, turinčios ne tik palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą, tačiau ir pareigą imtis veiksmingų kolektyvinių priemonių sustabdyti agresijos veiksmus ar kitus taikos pažeidimus.

Straipsnyje analizuojama Jungtinių Tautų (Saugumo Tarybos) istorija, apžvelgiami Saugumo Tarybos veikimo pagrindai, jos išitraukimas į tarptautinių konfliktų sprendimą, Rusijos agresija Ukrainoje ir Jungtinių Tautų reakcija bei aiškinamasi, kaip išspręsti klausimą dėl Rusijos piktnaudžiavimo veto teise.

Pagrindiniai žodžiai: Jungtinės Tautos, Saugumo Taryba, Ukraina, karas, agresija, Jungtinių Tautų Chartija, taika ir saugumas, Rusija.

The (in)Functioning of the United Nations Security Council in the Context of Russian Aggression: is it Naive to Expect Change?

This article examines whether change is possible in the United Nations Security Council in order to restore its capacity to respond effectively to breaches of international peace and security. Russia's permanent membership of the United Nations Security Council has clearly reduced the effectiveness of the latter organisation, and there is therefore a need to find ways of restoring the effectiveness of an organisation that not only has the duty

to maintain international peace and security, but also the duty to take effective collective action to stop acts of aggression or other breaches of the peace.

The article analyses the history of the United Nations (Security Council), looks at the foundations of the Security Council, its involvement in the resolution of international conflicts, Russia's aggression in Ukraine and the reaction of the United Nations, and considers how to resolve the issue of Russia's abuse of the right of veto.

Keywords: *United Nations, Security Council, Ukraine, war, aggression, United Nations Charter, peace and security, Russia.*

Įvadas

2022 m. vasario 24 d. pasaulį pasiekė žinia apie Rusijos Federacijos (toliau – Rusija) pradėtą ginkluotojų pajėgų karinę invaziją, Rusijoje dar vadinamą „specialiąją karinę operaciją“, į Ukrainos teritoriją (Rusijos Federacijos prezidento kreipimasis, 2022). Sprogimai aidėjo didžiuosiuose Ukrainos miestuose – Kijeve, Odesoje, Charкове, Donbase – ir kitose valstybės teritorijos vietose. Rusijos žiniasklaidoje ir viešojoje erdvėje kariniai veiksmai buvo traktuojami kaip kova su nacizmu – esą Ukrainoje vykdomas rusakalbių genocidas, vadovaujamas nacio prezidento V. Zelenskio (CNN, 2022). Iš „tarptautinės arenos“ buvo laukiama atsako į Rusijos vykdomus nusikaltimus prieš Ukrainą, tačiau V. Putino kontroliuojamos valstybės agresija atskleidė tam tikrus tarptautinės teisės trūkumus. Nepaisant neteisėto įsiveržimo į Ukrainą, tarptautinės teisės ir principų nepaisymo, Rusija vis dar yra Jungtinių Tautų (toliau – JT) Saugumo Tarybos (toliau - ST) viena iš nuolatinių narių.

Karas Ukrainoje yra akivaizdus priminimas apie savotišką JT ST bejėgiškumą, kai vienos ar kelių nuolatinių narių interesai prieštarauja taikos ir saugumo palaikymo misijai. Tarptautinė teisė ir jos institucijos yra įpratusios būti kritikuojamos politinių krizių metu - prieš 2003 m. karą Irake prezidentas G. W. Bush grasino, kad dėl ST neveiklumo JT „išnyks istorijoje kaip neefektyvi ir nereikšminga diskusijų draugija“. Tačiau prezidento G. W. Bush išsakytoje kritikoje slypi tam tikra JT veiklos sfera. Ten, kur pasaulio galios yra susiskaldžiusios, JT turi tarnauti kaip forumas, kuriame visos valstybės - tiek agresorės, tiek aukos - gali susirinkti ir diskutuoti, o galiausiai, kaip tikimasi, net derėtis dėl taikos. O jei agresoriai nepasirinktų taikos kelio, JT valstybės narės turi kolektyviai parengti pasmerkimo ir baumės priemones prieš valstybę pažeidėją. Tačiau stebint įvykius Ukrainoje ir Rusijai nesileidžiant į dialogą natūraliai kyla tokie klausimai kaip: ar Rusija gali būti išmesta iš JT ST nuolatinių narių, ar JT ST vis dar vykdo savo pirminę funkciją ir ar šis karas paskatins JT reformas?

Taigi šio darbo **tikslas** – įvertinti, kokie pokyčiai yra galimi (jei jie yra galimi) JT ST, kad būtų atkurtas jos efektyvus veikimas. Aptartojo tikslo bus siekiama analizuojant istorinį JT ST vystymąsi, atsakus krizių metu, ypatingai Rusijos agresijos

Ukrainoje akivaizdoje. Mokslinio straipsnio **objektas** – JT ST neveikimas dėl Rusijos piktnaudžiavimo veto teise.

Darbo **aktualumą** lemia tai, jog karas Ukrainoje ir priimami JT ST sprendimai yra pastarųjų metų aktualijos. Esame Rusijos agresijos liudininkai, įvykiai karo fronte ir valstybių lyderių priimami sprendimai tapo didele gyvenimo dalimi net tų, kurie nėra tiesiogiai paliesti šio karo. JT ST, turinčios užtikrinti taiką ir saugumą, funkcijų neatlikimas yra išryškėjęs kaip didelė problema. Todėl natūraliai yra keliamas klausimas dėl JT ST paskirties, pokyčių galimybės bei ateitis.

Darbe taikyti istorinis, lingvistinis, sisteminis, teleologinis, loginis **metodai**. Istoriniu metodu siekiama atskleisti, kaip vystėsi ir kito JT, Ukrainos karo įvykių seka. Lingvistinis metodas padeda iširti darbui aktualius teisės šaltinius. Sisteminis metodas taikomas atskleisti teisės aktų turinį, straipsnių prasmę. Teleologinis metodas leidžia atskleisti teisės aktų tikslą. Loginiu metodu bus rengiamos darbo išvados.

Darbo **originalumą** lemia tai, kad Rusijos pradėti agresijos veiksmai prieš Ukrainą išryškino tarptautinės teisės, tarptautinių organizacijų, o ypač šio darbo objekto – JT ST, spragas. Straipsnio tyrimo sritis siaurinama iki JT ST (ne)veikimo bei problemų, su kuriomis tenka susidurti Rusijai esant nuolatinei ST narei, ir kaip tai pakeisti.

Darbui išskirtinai reikšmingi šie **šaltiniai**: JT Chartija, JT Generalinės Asamblėjos (toliau –GA), ST rezoliucijos. Darbe taip pat buvo remiamasi moksliniais straipsniais, tarptautinės teisės aktais. Vadovaujantis minėtaisiais šaltiniais buvo siekiama atskleisti ST atsakus į Rusijos agresiją, pačius Rusijos neteisėtus veiksmus bei galimus pokyčius ST.

1. Jungtinių tautų istorija (Saugumo Tarybos)

Prieš analizuojant JT (o tiksliau - ST) (ne)veikimą yra reikalinga suprasti ir aptarti pačios organizacijos atsiradimą ir sukūrimo tikslą. Dar iki JT suformavimo buvo įkurta organizacija, turėjusi panašius tikslus ir principus kaip dabartinės JT. Tokia organizacija buvo Tautų Sąjunga, dar laikoma dabartinių JT „pirmtake“.

1.1. Tautų Sąjungos raida

Tautų Sąjungos įkūrimą lėmė Pirmojo pasaulinio karo pabaiga. Šią valstybių vieningosios idėją iškelė tuometinis Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) prezidentas W. Wilson (nors pati JAV niekada nebuvo Tautų Lygos nare). Į Pirmąjį pasaulinį karą užbaigusią Versalio taikos sutartį, pasirašytą 1919 m. birželio 28 d., buvo įtrauktas ir Tautų Sąjungos statusas (angl. *The Covenant of the League of Nations*), kuriame nurodyti organizaciniai Tautų Sąjungos aspektai, pagrindiniai principai ir tikslai. Šio statuto preambulėje išskelti ambicingi tikslai, tokie kaip tarptautinio bendradarbiavimo skatinimas, tarptautinės taikos bei saugumo užtikrinimas, įsipareigojimas nekariauti.

Iš viso 63 šalys laikotarpiu nuo 1920 m. iki 1939 m. tapo Tautų Sąjungos dalyvėmis. Per daugiau nei du savo egzistavimo dešimtmečius Tautų Sąjunga nuveikė nemažai: Nanseno pasų suteikimas pabėgeliams, mandatinių teritorijų nustatymas, Saro krašto ir Dancingo miesto administravimas, išspręstas Aukštutinės Silezijos priklausomybės klausimas ir kt. Tačiau išsikelti Tautų Sąjungos siekiai tolimesnėje istorijos raidoje tapo tik maloniai skambantys žodžiai – Tautų Sąjungai nepavyko užkirsti kelio 1939 m. kilusiam Antrajam pasauliniam karui.

Rusija, anksčiau buvusi Sovietų Sąjunga (toliau – SSRS) 1934 m. tapo Tautų Sąjungos nare (Khan Academy, ...). Tautų Sąjungos narių siekis bendradarbiauti su tuometine SSRS ypač išryškėjo pasitraukus iš organizacijos Japonijai ir Vokietijai. Tačiau prisidėjus Antrajam pasauliniam karui netruko pasireikšti tikrieji SSRS ekspansiniai siekiai: SSRS okupavo rytų Lenkijos plotus, pagrįsdama tai siekiu apsaugoti rusų „kraujo brolius“ ukrainiečius ir baltarusius, kuriems neva grėsė lenkų pavojus (savotiškas *dějà vu nūdienos* kontekste) (History, 2009). Baltijos šalys, SSRS grasinant karine jėga, neturėjo kito pasirinkimo kaip pasirašyti savitarpio pagalbos sutartis su SSRS, kurių pagrindu jų teritorijose buvo dislokuota Raudonoji armija. Tačiau tik SSRS pradėjus karo veiksmus Suomijoje, Tautų Sąjunga 1939 m. gruodžio 14 d. nusprendė pašalinti Josifo Stalino vadovaujamą valstybę iš savo gretų, taip pasmerkdamą SSRS agresiją. Tai buvo vienas iš paskutiniųjų Tautų Sąjungos „reikšmingų“ sprendimų.

Besitęsiantis karas galutinai palaužė Tautų Sąjungą ir organizacija nebe pajėgė grąžinti savo, kaip taikos sergėtojos, autoriteto. Vykstant tolimesniems karo veiksams, Tautų Sąjunga nesugebėjo atsitiesti. Viena po kitos jos narės buvo pakirstos agresorių, vis augo nusivylimas pačia Tautų Sąjunga, pasirodė akivaizdi jos įtakos ir veiksmų stoka (Lovčikas, 2010, p. 8). 1946 m. balandžio 19 d. Tautų Sąjunga galutinai baigė savo egzistavimą. Tačiau viena pabaiga reiškė ir naują pradžią – Tautų Sąjunga „mirė“ ir jos vietą užėmė iki šių dienų gyvuojančios JT.

1.2. Jungtinės Tautos ir Saugumo Tarybos vaidmuo

JT įkūrimo idėja kilo daug anksčiau negu nustojo egzistavusi Tautų Sąjunga. JT įkūrimo vizija buvo iškelta 1943 m. Teherano konferencijoje, o jau 1945 m. birželio 26 d. svarbiausias jos dokumentas, JT Chartija, buvo pasirašytas penkiasdešimties valstybių. JT Chartijos rengėjai stengėsi išvengti Tautų Sąjungos likimo ir bandė susitelkti į tai, kas būtų politiškai įmanoma (Lopez-Claros, 2022). Ypatingai stengtasi stiprinti tarptautinio bendradarbiavimo mechanizmus.

Pradinė JT organų struktūra įtvirtinta JT Chartijoje išliko nepakitusi iki šių dienų: Generalinės Asamblėja, Saugumo Taryba, Ekonominė ir socialinė taryba, Globos taryba, Tarptautinis teisingumo teismas, Sekretoriatas (JT Chartijos 7 straipsnis).

Ypatingai svarbus JT Chartijos 24 straipsnis, kuris *expressis verbis* įtvirtina ST funkcijas: „Siekdamos užtikrinti, kad greitą ir veiksmingą Jungtinių Tautų veiklą, jos

narės patiki Saugumo Tarybai pagrindinę atsakomybę už tarptautinės taikos ir saugumo palaikymą ir susitaria, kad, vykdydama savo pareigas, susijusias su šia atsakomybe, Saugumo Taryba veikia jų vardu. Vykdydama šias pareigas, Saugumo Taryba remiasi Jungtinių Tautų tikslais ir principais.“ ST buvo ir iki šių dienų yra patikėta atsakomybė už tarptautinės taikos ir saugumo palaikymą (tai yra jos pirminė, bet ne išimtinė atsakomybė) (TeisėPro, 2022). Tačiau kaip ir kiekvienos tarptautinės organizacijos ar jos struktūrinės dalies išsikeltų tikslų pasiekimas priklauso nuo narių tarptautinės teisės paisymo ir noro bendradarbiauti.

Tuometinė ST buvo sudaryta iš 11 narių: 5 nuolatinųjų ir 6 nenuolatinųjų. JT Chartijoje suteikta veto teisė yra svarbiausias skiriamasis bruožas tarp nuolatinųjų ir nenuolatinųjų narių. Nors 1965 m. atlikus JT Chartijos pakeitimus ST narių skaičius padidėjo iki 15, tačiau tai neturėjo įtakos nuolatinųjų narių skaičiui. Nekito ir pati nuolatinųjų narių sudėtis: Kinijos Respublika, Prancūzija, Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė ir Jungtinės Amerikos Valstijos (JT Chartijos 23 straipsnis).

Natūralu, kad iškyla klausimas: kaip šalis, kuri buvo viena iš Antrojo pasaulinio karo iniciatorių, tapo ne tik JT nare, bet ir įgavo nuolatinės narės statusą ST, kurios pagrindinis tikslas yra tarptautinė taika ir saugumas? Svarbiausia to priežastis buvo SSRS bendradarbiavimas su Sąjungininkais padedant kovojant su ekspansine Vokietijos politika. SSRS dalyvavimas JT buvo vienas iš esminių elementų, nes tai buvo valstybė, prisidėjusi prie Antrojo pasaulinio karo pabaigos. Iš vykusių tuometinių derybų dėl JT veikimo tapo aišku, kad SSRS neprieštarautų kolektyvinio saugumo mechanizmui, jeigu pastarasis būtų pagrįstas didžiųjų valstybių veto teisės turėjimu, kuris apsaugotų SSRS nuo Vakarų šalių šališkumo ST ir GA veikloje. „Global Governance Forum“, užsiimančio globalių problemų klausimų sprendimais, vykdomojo direktoriaus Augusto Lopez-Claros teigimu, buvo kilęs susirūpinimas, kad nuolatinės ST narės, turėdamos veto teisę, praktiškai *de facto* turės galią savo rankose (Lopez-Claros, 2022). Buvo manyta, kad ši teisė kenkia demokratiniais principams, ir buvo teigiančių, kad organizacija negalės spręsti problemų efektyviai. Galima teigti, jog šie nuogaštavimai buvo įžvalgūs ir pranašiški, kadangi ateityje ST tikrai susidurs su negebėjimo veikti ir atlikti savo pagrindines funkcijas problema.

Per daugiau nei 77 metų ST egzistavimo laikotarpį veto teise ST buvo pasinaudota virš 250 kartų. 1946 m. SSRS sėkmingai pirmą kartą pasinaudojo šia teise ir nuo tuo laiko daugiau nei 120 kartų vetavo JT ST sprendimus. Antroji veto panaudojimo skaičiumi yra JAV – virš 80 (Saugumo Tarybos veto sąrašas, 2023). Tačiau reikia pabrėžti, kad vertinant bendrą kontekstą, veto teisė nėra naudojama labai dažnai, bet dažniausiai būtent apie ją ir tenka išgirsti.

Veto teise, nuo pat JT įkūrimo, buvo siekiama, jog 5 nuolatinės narės, didžiosios valstybės, karo ir saugumo klausimais kalbėtų „vienu balsu“ (Federal Foreign

Office, ...). Tačiau praėjus virš pusei šimto metų nuo jos įkūrimo, toks požiūris yra pasenęs ir netinkamas.

2022 m. balandžio 5 d. ST susitikime V. Zelenskis atkreipė dėmesį, jog Rusija „veto teisę Saugumo Taryboje paverčia į teisę žudyti“ (Ukrainos prezidento kalba Saugumo Taryboje, 2022). Todėl yra aktualu bei svarbu kelti ST reformų klausimą, nes kitaip tarptautinio bendradarbiavimo mechanizmai, turintys užtikrinti saugumą, yra pasmerkti žlugti dėl karo propagandą skleidžiančių ir agresiją demonstruojančių valstybių.

2. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos veikimo pagrindai

JT ST turėjo veikti kaip nuolatinis, esantis ribotos sudėties ir veiksmingas JT vykdomasis organas (Shawn, 2008, p. 1206). 2022 m. vasarį Rusijai pradėjus invaziją į Ukrainą, daugelis drįso suabejoti ST pagrindine misija ir organizacijos veiksmingumu ištikus tarptautiniams konfliktams. Bet visuomeninį pasipiktinimą ST derėtų atmesti, kadangi reikia nepamiršti, jog ST negali veikti *ad hoc* principu - ST veikimo pagrindus griežtai apibrėžia JT Chartija.

Iš tiesų ST veiksmai palaikant taiką pasaulyje gali būti įvairūs - nuo ekonominių sankcijų iki tarptautinių karinių veiksmų (konkrečios priemonės įtvirtinamos balsavimo procedūra). Turint tikslą išsiaiškinti, kodėl Ukrainos karo kontekste tarptautinėje bendruomenėje sklando teiginiai, jog ST nėra veiksminga organizacija, būtina išanalizuoti Chartijos V skyrių, susipažindinant su JT ST sudėtimi (23 straipsnis), funkcijomis ir įgaliojimais (24 straipsnis), balsavimu (27 straipsnis), darbo organizavimo procedūra (28 straipsnis) bei kitomis ST priklausančiomis teisėmis ir pareigomis.

2.1. Saugumo Tarybos sudėtis ir įgaliojimai

Chartijos 23 straipsnio pirma dalis nurodo ST sudėtį. Į ST įeina penkiolika JT narių. Penkios valstybės - Kinijos Respublika, Prancūzija, Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė ir Jungtinės Amerikos Valstijos - yra nuolatinės Saugumo Tarybos narės ir naudojasi veto teise. Dar dešimt nenuolatinių ST narių yra kasmet GA po penkias valstybes renkamos dvejų metų kadencijai taikant geografinį-regioninį principą: penkias valstybes renka Afrikos ir Azijos šalys, po dvi – Lotynų Amerikos ir Vakarų Europos šalys, vieną – Rytų Europos valstybės. Svarbu atsiminti jau minėtą istorinį nuolatinių narių išrinkimo kontekstą: minėtos penkios valstybės 1945 m. buvo išrinktos remiantis galios principu ir dominavimu tuometinėje tarptautinės politikos arenoje.

I. Isokaitė-Valužė teigia, jog „tarptautinė taika ir saugumas, kurio pagrindas yra vienas iš svarbiausių tarptautinės teisės ir JT veiklos principų – JT Chartijos 2 straips-

nio 4 dalyje įtvirtintas jėgos ir grasinimo jėga draudimas, žymėjęs šiuolaikinės tarptautinės viešosios teisės pradžią, jau aštuntą dešimtmetį yra kertinis JT veiklos pamatas ir tikslas. Užtikrinti tarptautinę taiką ir saugumą patikėta JT Saugumo Tarybai (JT Chartijos 24, 25 straipsniai), kuri turi pirminę atsakomybę konstatuoti grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui (JT Chartijos 39 straipsnis), nors ši atsakomybė nėra išimtinė, antrinė atsakomybė patikėta JT Generalinei Asamblėjai“ (Isokaitė-Valužė, 2022, p. 10). ST veikia organizacijos narių, kaip visumos, vardu, o jos sprendimai yra privalomos visoms valstybėms narėms (JT Chartijos 25 straipsnis). ST yra vienintelė JT sistemoje, turinti įgaliojimus inicijuoti karinius veiksmus, įvesti sankcijas, priimti privalomas rezoliucijas ir vykdyti taikos palaikymo operacijas. ST praktikoje, dėl nuolatinių narių turimos veto teisės, dažnai yra sunku priimti sprendimus, susijusius su sankcijų įvedimu tam tikroms valstybėms. Dar sunkiau susitarti dėl rezoliucijų, liečiančių taikos palaikymo misijas.

JT Chartijos 24 straipsnis 2 dalis nurodo, kad konkretūs ST įgaliojimai yra išdėstyti VI, VII, VIII ir XII skyriuose. VI skyriaus 34 straipsnis suteikia ST galimybę tirti bet kurį ginčą ar situaciją, galinčią sukelti tarptautinę nesantaiką ar nesutarimus, kad nustatytų, ar užtrukęs toks ginčas arba tokia situacija negresia tarptautinei taikai ir saugumui. ST taip pat turi teisę nustatyti grėsmės taikai, jos pažeidimo ar agresijos akto pavojų, faktą ar situaciją (JT Chartijos 39 straipsnis), gali nuspręsti kokių priemonių, nesusijusių su ginkluotos jėgos naudojimu, ji rekomenduoja imtis (JT Chartijos 41 straipsnis) arba privaloma imtis (JT Chartijos 42 straipsnis) (Vadapalas, 2006, p. 451).

2.2. Balsavimas Saugumo Taryboje

Chartijos 27 straipsnis įtvirtina balsavimo procedūrą. Minimo straipsnio norma nurodo, jog kiekviena ST narė turi vieną balsą, sprendimai procedūriniais klausimais priimami devynių ST narių balsų dauguma, o sprendimai visais kitais klausimais priimami devynių ST narių balsų dauguma, įskaitant vieningai balsavusių nuolatinių ST narių balsus, jei, priimant nutarimus, remiantis VI skyriumi ir 52 straipsnio 3 dalimi, ginčo šalis balsuojant susilaiko – tai reiškia, kad Prancūzija, Didžioji Britanija, Kinija, JAV ir Rusija nepanaudojo veto teisės. Kai viena iš nuolatinių narių balsuoja prieš rezoliuciją, dokumentas iš esmės netenka galios, nors kitos 14 narių galėjo balsuoti „už“. Be abejonės, paskutinis Rusijos veto panaudojimas ST buvo susijęs su taikos ir saugumo palaikymo Ukrainoje klausimu. 2022 m. rugsėjo 30 d. vykusiame susitikime po to, kai Rusijos prezidentas V. Putinas paskelbė Rusijos įvykdytą Luhansko, Donecko, Chersono ir Zaporožės sričių aneksiją, ST atmetė rezoliuciją (JT Saugumo Tarybos 2022 m. rugsėjo 30 d. rezoliucija S/2022/720), kuria buvo siekiama pasmerkti prieš tai vykusius referendumus. Rusijos atstovas teigė, jog „ST dar niekada nėra priėmusi rezoliucijų, kuriomis tiesiogiai pasmerkiama viena iš jos narių“ (Saugumo Tarybos 9143 susitikimas, 2022).

Situaciją dėl vienos iš nuolatinųjų narių nedalyvavimo arba susilaikymo balsavime nagrinėjo H. Kelzenas. Teisės filosofas teigė, kad Chartijos 27 straipsnio 3 dalį galima aiškinti dvejopai: pagal vieną iš siūlomų aiškinimų, negali būti priimtas galiojantis sprendimas dėl neprocedūrinių klausimų, jei viena iš nuolatinųjų narių nedalyvauja posėdyje arba susilaiko nuo balsavimo (t.y. nuolatinė narė gali pasinaudoti savo veto teise nedalyvaudama arba susilaikydama nuo balsavimo). Pagal kitą aiškinimą, nuolatinės narės nebuvimas arba susilaikymas nuo balsavimo neužkerta kelio galioti sprendimams dėl neprocedūrinių klausimų, nes Chartijos 27 straipsnio 3 dalyje reikalaujama tik „nuolatinųjų narių balsų“, o ne „visų“ nuolatinųjų narių (Kelsen, 1950, p. 240). Kitaip tariant, veto teisę bet kuri iš penkių nuolatinųjų narių gali panaudoti ne tik balsuodama prieš, bet ir nedalyvaudama arba susilaikydama nuo balsavimo. Tačiau praktikoje šis principas ST veikloje nepasitvirtino. JT Chartijoje reikalaujama, kad ST narės susilaikytų nuo balsavimo, kai ST sprendžia ginčą, kurio šalimi jos yra (JT Chartijos 27 straipsnio 3 dalis). Tačiau ši pareiga taikoma tik Chartijos VI skyriui, kuriame kalbama apie taikų ginčų sprendimą; su tarptautine taika ir saugumu susijusiems veiksams pagal VII skyrių netaikomas reikalavimas, kad konflikto šalys susilaikytų nuo balsavimo. Susitarta, kad kai nuolatinė narė yra ginčo šalis, jos privalomas susilaikymas neturėtų būti laikomas veto teise priimant esminius ST sprendimus (San Francisko konferencija, 1945).

Praktika, kai susilaikymas nelaikomas neigiamu balsavimu, buvo ryžtingai patvirtinta 1947 m. rugpjūčio 1 d. ST 173-ajame posėdyje. Priėmus rezoliuciją dėl Indonezijos klausimo, kurioje šalys buvo raginamos nutraukti karo veiksmus ir išspręsti ginčus arbitražu arba kitomis taikiomis priemonėmis, ir Jungtinės Karalystės atstovui paaiškinus, kad jis nenori, jog jo susilaikymas būtų laikomas veto teise, panaikinančia rezoliuciją, Tarybos pirmininkas pareiškė, jog: „Tie, kurie susilaiko sąmoningai, nelaikomi pareiškusiais veto.“ (Liang, 1950, p. 699).

Pirmasis atvejis, kai rezoliucija buvo priimta nepaisant to, kad balsavime nedalyvavo viena iš nuolatinųjų narių, buvo Irano atvejis (Liang, 1950, p. 700). Atsakydamas į SSRS atstovo teiginį, kad ST negali priimti sprendimo neišklausiusi abiejų šalių, Nyderlandų atstovas pažymėjo, kad jei šalis nepasinaudoja galimybe būti išklausa, tai netrukdo ST priimti sprendimą tais klausimais, kai atitinkamo nario balsas nėra absoliučiai būtinas. JAV atstovas J. Gross 1950 m. sausio 13 d. vykusiame 461-ajame ST posėdyje paskelbė, jog JAV vyriausybės nuomone, vienos iš nuolatinųjų narių nedalyvavimas balsuojant nesumažina valstybės galių ar įgaliojimų veikti, neužkerta kelio priimti rezoliucijos, kadangi JT Chartijos 28 straipsnyje numatyta, jog ST darbas organizuojamas taip, kad ji galėtų funkcionuoti nuolat (Liang, 1950, p. 701).

Taigi, nuolatinųjų narių vienbalsiškumo principas nereiškia, kad didžiosios valstybės susilaikymas balsuojant yra veto panaudojimas (Tarptautinio Teisingumo Teismo 1971 m. birželio 21 d. patariamoji nuomonė). Taip pat, sprendimo priėmimo negali blokuoti didžiosios valstybės nedalyvavimas balsuojant. Jei nuolatinė narė nevisiškai

sutinka su siūloma rezoliucija, bet nenori vetuoti, ji gali susilaikyti ir taip leisti priimti rezoliuciją, jei dokumentas surenka reikiamą balsų „už“ skaičių.

3. Jungtinių Tautų galios tarptautiniuose konfliktuose

Nors terminas „taikos palaikymas“ JT Chartijoje nėra vartojamas, paprastai manoma, kad šis įgaliojimas egzistuoja tarp VI ir VII Chartijos skyrių¹. Šiandien taikos palaikymo operacijoms tenka ne tik palaikyti taiką ir saugumą, bet ir palengvinti politinį procesą, apsaugoti civilius gyventojus, padėti nuginkluoti, demobilizuoti ir reintegruoti buvusius kovotojus, remti demokratines vertybes, tokias kaip rinkimų organizavimas, žmogaus teisių apsauga ir skatinimas, pagalba kuriant ir atkuriant teisinę valstybę (Better World Campaign, ...).

3.1. Mėlynųjų šalmų vaidmuo konfliktuose

Stebėdama siaubingus įvykius Ukrainoje, Čekijos gynybos ministrė J. Černochova paragino JT įsikišti siunčiant taikdarius, kurie vadinami mėlynaisiais šalmais, teigdama, kad priešingu atveju būtų suabejota JT prasingumu. Tačiau norint dislokuoti mėlynuosius šalms turi būti įvykdyta tam tikra procedūra: visų pirma taikos palaikymo pajėgos gali būti dislokuojamos tik su kariaujančių šalių sutikimu. To pasiekti gali būti labai sunku, kai konfliktai įsiplieskia, nes vyriausybės ir politinės grupės dažnai nenori, kad tarptautiniai veikėjai kištųsi į jų reikalus.

Svarbu, kad taikos palaikymo operacijoms leidimą turi suteikti ST, kaip pagrindinis JT organas, sprendžiantis tarptautinės taikos ir saugumo klausimus. Tam reikia, kad penkiolikos narių organas balsuotų be nė vieno iš penkių nuolatinųjų narių veto (galima preziumuoti, jog Rusija užkirstų kelią tokios rezoliucijos priėmimui).

Teoriškai, jei susitarimas įvyksta, ST parengia rezoliuciją, kurioje išsamiai nurodomi konkretūs operacijos įgaliojimai ir paskiriami misijai vadovausiantys vyresnieji vadovai. Tuomet GA nustato misijos finansavimą ir personalą.

Taikos palaikymo operacijų našta paskirstoma visoms JT valstybėms narėms: vienos šalys padengia didesnę išlaidų dalį, o kitos skiria daugiau karinio ir policijos personalo. Nuo 2022 m. Bangladešas, Nepalas, Indija ir Ruanda yra daugiausia personalo skiriančios šalys (United Nations Peace Keeping, 2022), o JAV, Kinija, Japonija ir Vokietija - daugiausia finansuojančios šalys (United Nations Peace Keeping, 2021). Kadangi JT neturi nuolatinųjų taikos palaikymo pajėgų, kiekviena taikos palaikymo operacija formuojama *ad hoc* pagrindu. Kaip kartą pasakė buvęs JT generalinis sekre-

¹ VI skyriuje aprašomi Saugumo Tarybos įgaliojimai tirti ir tarpininkauti sprendžiant ginčus, o VII skyriuje aptariami įgaliojimai leisti taikyti ekonomines, diplomatinės ir karines sankcijas, taip pat naudoti karinę jėgą ginčams spręsti.

torius K. Annan, JT taikos palaikymo operacija yra „vienintelė gaisrininkų komanda pasaulyje, kuri turi laukti, kol kils gaisras, kad galėtų įsigyti gaisrinę mašiną“ (World Economic Forum, 2022).

3.2. Taikos palaikymo operacijos

JT taikos palaikymo operacijos prasidėjo 1948 m. (United Nations Peace Keeping, ...). Pirmoji jų veikla buvo vykdoma Artimuosiuose Rytuose, siekiant stebėti ir palaikyti paliaubas per 1948 m. arabų ir Izraelio karą. 1956 m. buvo įkurtos JT nepaprastosios padėties pajėgos (UNEF) - pirmoji JT taikos palaikymo operacija. Įvairių šalių kariai dėvėjo savo nacionalines uniformas ir buvo aprūpinti išskirtinėmis JT juostomis ant rankų ir antpečiais, kad būtų galima atpažinti, jog jie yra JT taikdariai.

Viena ryškiausių JT taikos palaikymo misijų vyko 1995 m. Kroatijoje vykstant jos nepriklausomybės karui. Kroatiai siekė suverenia paskelbtos Kroatijos Respublikos tarptautinio pripažinimo, o Serbija siekė nustatyti naujas sienas tose Kroatijos dalyse, kuriose daugumą arba įtakingą mažumą sudarė serbai, ir atskirti šias teritorijas nuo Kroatijos. Serbijos vadovas S. Miloševićius buvo kaltinamas siekiu sukurti Didžiąją Serbiją suvienijant visus serbus. Tai sukėlė masines žudynes ir nuolatinį žmogaus teisių pažeidimus.

JT ėmėsi vykdyti pagrindinę savo funkciją – palaikyti taiką pasaulyje – todėl remiantis JT Chartijos VII skyriumi ir 1995 m. kovo 31 d. JT ST patvirtinta rezoliucija 981 (JT Saugumo Tarybos 1995 m. kovo 31 d. rezoliucija 981) pradėjo JT taikos palaikymo misiją Kroatijoje, sutrumpintai vadinamą UNCRO. Misijoje dalyvavo dvidešimties skirtingų šalių kariai. Kroatijai jėga susigrąžinus Vakarų Slavoniją ir Krajinos regioną, JT taikos palaikymo pajėgų poreikis akivaizdžiai sumažėjo. 1995 m. lapkričio 12 d. Kroatijos vyriausybei ir Kroatijos serbų vadovybei pasirašius susitarimą dėl Rytų Slavonijos, Baranijos ir Vakarų Sirmiūno regiono ir priėmus JT ST rezoliucijas 1037 (JT Saugumo Tarybos 1995 m. sausio 15 d. rezoliucija 1037) bei 1038 (JT Saugumo Tarybos 1995 m. sausio 15 d. rezoliucija 1038), 1996 m. sausio 15 d. buvo leista nutraukti UNCRO įgaliojimus, kuriuos pakeitė Jungtinių Tautų pereinamojo laikotarpio administracija Rytų Slavonijoje (UNTAES) ir Jungtinių Tautų stebėtojų misija Prevlakoje (UNMOP) (United Nations, 1995).

JT pateiktas duomenimis, šiuo metu vyksta 14 aktyvių taikos palaikymo misijų (Better World Campaign, 2023). Viena iš tokių veiklų yra JT pagalbos misija Irake (UNAMI), įsteigta 2003 m. prasidėjus Irako karui ir žlugus Sadamo Huseino režimui. Nors karas pasibaigė 2011 m. gruodžio 15 d., koalicijai pasitraukus iš Irako ir šalyje įvykus demokratiniais rinkimams, UNAMI konsultuoja ir padeda Irako vyriausybei ir žmonėms svarbiausiais klausimais: politinio dialogo ir nacionalinio susitaikymo skatinimu, pagalba rinkimų procese, žmogaus teisių apsaugos ir teisminių bei teisinių reformų informavimu. Įgaliojimais UNAMI taip pat pavesta bendradarbiauti su

vyriausybės partneriais ir pilietine visuomene koordinuojant JT agentūrų, fondų ir programų humanitarines ir vystymosi pastangas šalyje.

4. Saugumo Taryba Rusijos agresijos kontekste

2022 m. vasario 24 d. Rusijai pradėjus puolimą, buvo laukta atsako ir efektyvių veiksmų iš JT ST, tačiau to sulaukti taip ir nepavyko. Dabartinė Rusijos agresija dar kartą išryškino JT ST problemą – „privilegijuotųjų“ jos narių veto teisę, dėl kurios nebuvo galima sulaukti iš JT tokių veiksmų, kokių norėta. Tačiau yra pamirštama, jog 2022 m. vasario 24 d. įvykiai yra ne nauji veiksmai, o tik tęsinys to, ką Rusija pradėjo Ukrainoje dar 2014 m.

4.1. 2014 m. įvykiai

2014 m. Krymo aneksija buvo pradžia to, su kuo Ukrainos žmonės kovoja šiandien. Kad pavyktų suprasti Krymo „problemą“, svarbu žinoti istorinį kontekstą bei valstybės agresorės veikimą.

Dalis rusų tautos yra įsitikinę, kad Krymo teritorija visada buvo ir priklausė Rusijai. Krymo aneksija nuo pat pradžių buvo vaizduota kaip lauktas ir teisėtas jo sugrįžimas į „tėvynę“ (Chatham House, 2021). 2014 m. įvykių metu Rusijos tautos lyderis V. Putinas, žiniasklaidoje kartais vadinamas „bunkeriniu seniu“ (rus. *бункерный дед*) (Настоящее Время, 2023a), savo sakytose kalboje teigė, jog „Kryme, tiesiogine to žodžio prasme, viskas persmelkta mūsų (t.y. *Rusijos*) bendra istorija ir pasididžiavimu. <...> Žmonių širdyse ir mintyse Krymas visada buvo ir tebėra neatskiriama Rusijos dalis“ (Rusijos Federacijos prezidento kreipimasis, 2014). Bet istorija yra kitokia: nors ir Krymas priklausė Rusijai nuo 1783 m. pasibaigus karams su Osmanais, tačiau 1954 m. SSRS Aukščiausios Tarybos posėdžio metu buvo nuspręsta pusiasalį perduoti Ukrainai (Sovietų Sąjungos Aukščiausios Tarybos..., 1954). Ukraina teisėtai valdė Krymą daugiau nei šešiasdešimt metų.

2014 m. įvykiai Ukrainoje, prasidėję žmonių protestais reikalaujant tuometinio prezidento V. Janukovyčiaus atstątydinimo, tęsėsi V. Putino skatinimu „pradėti dirbti, kad grąžintume Krymą Rusijai“, „žaliųjų žmogeliukų“ įsiveržimu, neteisėtu referendumu dėl Krymo prisijungimo prie Rusijos, pasibaigė kovo 18 d. V. Putino ir Krymo atstovų pasirašyta sutartimi dėl Krymo prisijungimo prie Rusijos (LRT, 2019). Tokiais savo veiksmais Rusija sulaužė begales sutarčių – 1975 m. Helsinkyje pasirašytą Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijos baigiamąjį aktą, 1994 m. gruodžio 5 d. Memorandumą dėl saugumo garantijų, susijusių su Ukrainos prisijungimu prie Branduolinio ginklo neplatavimo sutarties, 1997 m. gegužės 31 d. Ukrainos ir Rusijos Federacijos draugystės, bendradarbiavimo ir partnerystės sutartį ir t.t. Tai tik dar kartą įrodo, kad sutartis su Rusija verta tiek, kiek popieriaus lapas, ant kurio ji pasirašyta.

Koks buvo ST vaidmuo ir reakcija į akivaizdžius Rusijos neteisėtus veiksmus ir piktnaudžiavimą? Tų pačių metų kovo 15 d. vyko ST balsavimas dėl referendumo Kryme paskelbimo neteisėtu. Rezoliucijoje (JT Saugumo Tarybos 2014 m. kovo 15 d. rezoliucija S/2014/189) išreikštas palaikymas Ukrainai, jos suverenitetui, nepriklausomybei ir teritoriniam vientisumui, skatinama spręsti situaciją dialogo būdu, susilaikyti nuo vienašališkų veiksmų bei dar didesnės įtampos kėlimo, JT narės buvo raginamos jokiū būdu nepripažinti Krymo statuso pasikeitimo po įvykusio neteisėto referendumo. Tačiau rezoliucija buvo nepriimta Rusijai balsavus prieš. Tai buvo pagrindas veikti JT GA, kuri kovo 27 d. priėmė rezoliuciją (JT Generalinės Asamblėjos 2014 m. kovo 27 d. rezoliucija 68/262). Nors GA rezoliucija valstybių atžvilgiu neturi privalomojo poveikio, dokumente įsipareigota gerbti Ukrainos suverenitetą, teritorinį vientisumą, išskirtas Krymo ir Sevastopolio mieste 2014 m. kovo 16 d. vykusią referendumą neteisėtumas.

4.2. 2022 m. Rusijos invazija į Ukrainą

Iki 2022 m. vasario 24 d. Rusijos prezidentas, politikai ir visa Kremliaus propaganda tvirtino, jog karo su Ukraina pradėti neketina ir visa informacija apie tokius planus yra klaidinga, Rusija niekada nepuls pirmą². Rusijos prezidento atstovas spaudai D. Peskovas, likus 4 dienom iki plataus masto Ukrainos teritorijų puolimo, sakė: „Primename, kad Rusija per visą savo istoriją niekada nieko nepuolė. O Rusija, išgyvenusi tiek daug karų, yra paskutinė šalis Europoje, kuri apskritai nori ištarti žodį „karas“ (TACC, 2022). Tačiau nepaisant minėtų pareiškimų, esą karo rusai visai nenori, Kremliaus propagandistai mėgdavo viešai užsiminti, jog net ir karo atveju, Ukraina būtų „paimta“ per keletą parų (Настоящее Время, 2023b).

2022 m. 24 d. rusų karinės pajėgos įsiveržė į suverenią Ukrainą. V. Putinas netgi teigė, kad apie ukrainietišką žemių okupaciją negali būti nė kalbos, nes vadinamos „specialiosios karinės operacijos“ tikslas yra Ukrainos demilitarizacija ir denacifikacija bei Donbaso gynimas (Настоящее Время, 2023b). Tačiau pasirodę pirmieji vaizdai iš Ukrainos, vaizduojantys sprogimų sugriautus miestus, ištisus namų kvartalus ir sužeistus civilius, teigė ką kitą.

Jau po pirmųjų Rusijos pademonstruotų agresijos veiksmų buvo laukta atsako iš už saugumą ir taiką atsakingos ST. Tačiau vasario 27 d. JT ST nesugebėjo priimti rezoliucijos, įpareigojančios Rusiją nedelsiant sustabdyti karo veiksmus Ukrainoje ir išvesti karius (vykusio balsavimo rezultatai: balsavo už – 11; susilaikė – Kinija, Indija, JAE; prieš – Rusija) (United Nations, 2022). Veiksmų ėmėsi GA, 377(V) rezoliucijos, kuri vadinama „Vienybė taikos labui“ (angl. *Uniting for Peace*), pagrindu. Remiantis

² Vienas pagrindinių propagandos šaltinių Rusijoje televizijos kanalas „Россия 1“, per kurį nuolat skambėjo propagandiniai pasisakymai ir kiti melagingi pranešimai. Šiuo metu jis ir toliau išlieka kaip efektyvus įrankis melagingai informacijai skleisti.

ja, „Saugumo Tarybai neįgyvendinus jos pirminės atsakomybės palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą dėl jos nuolatinio nario (narių) neigiamo balso (balsų) ir situacijai esant grėsmei taikai, jos pažeidimui ar agresijos aktui, JT Generalinė Asamblėja turi nedelsdama svarstyti klausimą siekdama pateikti rekomendacijas narėms dėl kolektyvinių priemonių.“ (Isokaitė-Valužė, 2022, p. 10)

JT GA tuo pagrindu sušaukė 11-ąją nepaprastąją specialiąją sesiją, kurios metu buvo priimtos penkios rezoliucijos dėl Ukrainos (Just Security, 2023). Vienos labiausiai žinomų yra kovo 2 d. rezoliucija, pasmerkusi Rusijos agresiją (Generalinės Asamblėjos A/RES/ES-11/1 rezoliucija), ir kita ES-11/4 rezoliucija (Generalinės Asamblėjos ES-11/4 rezoliucija), kurioje skelbiama, kad vadinamieji Rusijos referendumai Donecko, Chersono, Luhansko ir Zaporožės srityse ir vėlesni bandymai juos aneksuoti yra negaliojantys ir neteisėti pagal tarptautinę teisę ir raginamos valstybės nepripažinti šių teritorijų kaip Rusijos dalies. Tačiau reikia nepamiršti, kad JT GA priimamos rezoliucijos privalomos teisinės galios, priešingai nei JT ST rezoliucijos, neturi.

„Specialioji karinė operacija“, turėjusi pasibaigti Kijevo užėmimu per tris dienas ir Rusijos triumfu, jau tęsiasi ilgiau nei metai (TCH, 2023). Tačiau agresorei valstybei, turinčiai didesnę ego nei jos teritorija, užsitęsęs karas netrukdo ir toliau savo žiniasklaidoje skelbti, jog „viskas vyksta pagal planą“ (Хабар 24, 2022). Rusija ir toliau ieško pateisinimų savo veiksams: nuo Ukrainos visuomenės „denacifikavimo“ buvo pareita prie „desatinizacijos“ argumento (Настоящее Время, 2023b).

Karas pasauliui atskleidė Rusijos propagandos mastą ir rusų tautos „tamsumą“. Nuo karo pradžios teko išgirsti visko: nuo Rusijos atstovų pasisakymų JT kaltinant Ukrainą, esą joje „rengiami“ koviniai uodai, nešiojantys pavojingą virusą (TCH, 2022), iki Rusijos karių motinų, besidžiaugiančių gautais kailiniais, koldūnais ar kito-kia gauta natūra už paaukotas jų vyrų ir sūnų gyvybes (Obozrevatel, 2023).

Užsitęsęs karas šiuo metu yra pareikalavęs daugiau kaip 7 000 civilių gyvybių (kurių daugiau kaip 400 sudaro vaikai), paliko 11 000 sužeistųjų, o ką jau kalbėti apie sunaikintus miestus, žmonių namus ir turtą, infrastruktūrą bei daugybę žuvusių ir sužalotų karių (United Nations, 2023). Ir šie skaičiai vis auga su kiekviena diena.

2022 m. JT ST surengė 50 posėdžių susijusių su Ukrainoje vykstančiais veiksmais (Just Security, 2023). Susitikimuose buvo svarstymai įvairiomis temomis: nuo civilių gyventojų apsaugos iki branduolinių objektų saugumo ir konflikto poveikio pasauliniam aprūpinimui maistu. Tačiau pasitelkti efektyvias priemones taikai ir saugumui Ukrainoje palaikyti yra neįmanoma, kai turime nuolatinės narės statusu piktnaudžiavimą ir teisę blokuoti sprendimus (TeisėPro, 2022).

5. (Ne)galimi pokyčiai JT ST

Kadaise jau atsiradęs noras reformuoti ST nuolatinį narių sudėtį, pastaraisiais metais įgavo neblėstantį aktualumą. Kremlius pažeidė vieną esminių tarptautinės tei-

sės principų, užtikrinančių tarptautinę taiką ir saugumą – JT Chartijos 2 straipsnio 4 dalyje išreikštas imperatyvas, jog visos narės tarptautiniuose santykiuose privalo susilaikyti nuo grasinimo jėga. V. Putino valdoma šalis ne tik pažeidė Ukrainos teritorinį vientisumą, bet ir jau minėtą JT Chartiją. Ir visa tai mus atveda prie svarbiausio klausimo – kas gali būti padaryta, kad ST vėl veiktų efektyviai ir priimtų taip šiuo metu reikalingus sprendimus?

5.1. „Palankios aplinkos“ sukūrimas

Vienas iš susiklosčiusios dabartinės situacijos sprendimo būdų yra Rusijos pašalinimas iš JT. To realizavimo pagrindas yra JT Chartijos 6 straipsnis, nurodantis, kad JT narę, sistemingai pažeidžiančią šioje Chartijoje įtvirtintus principus, GA, ST rekomendavus, gali pašalinti iš Organizacijos. Tačiau susiduriama su problema, kad tokio sprendimo priėmimui reikalinga ST rekomendacija. Pastarosios priėmimui reikalaujama penkių nuolatinųjų narių veto nepanaudojimo. O tai yra neįmanoma, Rusijai esant vienai iš nuolatinųjų narių.

Kita galima alternatyva – JT Chartijos pataisos. Tokios pataisos galėtų išbraukti Rusiją iš ST sudėties ir atlikti kitus reikalingus pakeitimus. Šios pataisos turėtų būti vykdomos JT Chartijos 108 straipsnyje įtvirtintu būdu – JT Chartijos pataisos įsigalioja visoms JT narėms po to, kai jos priimamos GA dviejų trečdalių narių balsų dauguma ir jas pagal atitinkamas konstitucines procedūras ratifikuoja du trečdaliai JT narių, įskaitant visas nuolatinės ST nares. Tačiau ir vėl tenka nusivilti – tokiu klausimu Rusijos balsas niekada nebūtų palankus.

Kaip matoma, JT Chartijos pakeitimai (pvz.: išbraukiant Rusiją iš nuolatinųjų narių sudėties), tiek nuolatinės narės (šiuo atveju – Rusijos) pašalinimas iš ST reikalauja, jog balsuojant būtų nepanaudotas veto. O tokia situacija yra nereali, atsižvelgiant į Rusijos piktnaudžiavimą veto teise vien tik pradėto karo Ukrainoje laikotarpyje. Tačiau vienos ST narės nedalyvavimas nėra lygus „veto“, o atitinka susilaikymą (kaip jau buvo minėta, tokia praktika susiformavo tam, kad ST galėtų funkcionuoti nuolat ir nebūtų pertraukiamas jos darbas). Tuo remiantis galima „sudaryti“ situaciją, kuomet Rusijos delegacijai nebūtų išduota viza atvykti į JAV, kurioje yra JT ST būstinė³. Tokiu atveju Rusija negalėtų dalyvauti balsavime, kurio metu galėtų būti bandoma priimti JT Chartijos pakeitimus (pvz.: Rusijos išmetimas iš JT) arba JT Chartijos VII skyriaus pagrindu priimti sprendimą dėl karinės jėgos Ukrainoje panaudojimo.

³ 2023 m. vasario 13 d. JAV ambasados Rusijoje internetiniame puslapyje paskelbtas perspėjimas amerikiečiams nevykti į Rusijos Federaciją dėl jos vykdomos agresijos Ukrainos atžvilgiu. Pranešime taip pat paminėta, jog Rusijos Vyriausybė riboja JAV ambasados personalo ir darbuotojų keliones, o JAV konsulatai yra sustabdę savo veiklą, įskaitant konsulinės paslaugas. Tuo tarpu Rusijos piliečiai, norintys keliauti į Jungtines Valstijas, taip pat susiduria su sunkumais. Prašymai išduoti turistinę vizą JAV ambasadoje nepriimami, tad išduodamas ribotas kiekis leidimų (asmenims, kuriems reikia vykti tranzitu į JAV, akademinės ir studentinės vizos, sportininkams ir treneriams tinkamos vizos).

Tačiau toks balsavimas yra radikalus ir netinkamas, kadangi tokiu būdu dar labiau paaštrėtų įtampa ne tik tarp JAV ir Rusijos, bet ir daugelio kitų valstybių. Be kita ko, tokioje situacijoje būtų pažeista Rusijos, kaip nuolatinės ST narės, teisė balsuoti (Rusija šiuo metu yra sulaužiusi daugybę tarptautinės ir humanitarinės teisių principų, tačiau tai nereiškia, kad ir kitos šalys įgyja teisę juos laužyti). Be to, Rusijos nedalyvavimas vykstant tokiam balsavimui nepašalina rizikos, kad minėti balsavimai bus nesėkmingi - didelė tikimybė, kad jos „draugė be ribų“ Kinija (DW News, 2022) vetuotų bet kokią sprendimą ir jokie pokyčiai neįvyktų.

5.2. Rusijos teisių perėmimo doktrina

Kita alternatyva yra pripažinti, kad Rusija apskritai nėra JT ST narė. JT Chartijos 23 straipsnis aiškiai įtvirtina ST sudėtį, kur yra teigiama, kad nuolatinės ST narės yra Kinijos Respublika, Prancūzija, Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė ir Jungtinės Amerikos Valstijos. Tokia valstybė kaip „Rusijos Federacija“ JT Chartijoje nėra minima, vietoje jos turime Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungą.

Toks JT Chartijoje „neatitikimas“ egzistuoja dėl vykusių 1991 m. vykusių pokyčių. Tų metų gruodžio 25 d. SSRS nustojo egzistuoti, kai atsistatydino jos tuometinis prezidentas M. Gorbačiovas. SSRS, kaip valstybė, išnyko iš žemėlapių, tačiau jos pavadinimas ir toliau minimas JT Chartijoje, kadangi pastaroji taip ir nebuvo pakeista, jog atlieptų SSRS išnykimą. Tokia situacija leidžia teigti, kad Rusijos narystė nėra teisėta, nes GA niekada nebalsavo dėl jos priėmimo į JT po SSRS žlugimo. Nors joks dokumentas dėl Rusijos priėmimo į JT (ST) nebuvo priimtas, tačiau buvo pasitelktas kitas būdas – 1991 m. B. Jelcinas (Rusijos prezidentas po SSRS žlugimo) apie pasikeitusią situaciją laišku informavo JT Generalinį sekretorių. Minėtame laiške rašyta, kad „SSRS narystė JT, įskaitant ST ir visus kitus JT sistemos organus ir organizacijas, yra tęsiama Rusijos Federacijos <...>.“ Generalinis sekretorius išplatino tokį Rusijos prezidento laišką tarp JT narių. Kadangi jokie prieštaravimai nebuvo pareikšti, Rusija sėkmingai užpildė SSRS vietą JT ir jos organuose. Todėl jau daugiau kaip trisdešimt metų Rusija neapleidžia vietos ST veikloje. Verta paminėti, kad jokia valstybė, susiformavusi po SSRS iširimo, nepadarė pareiškimo, kuriuo būtų išreikštas noras būti SSRS teisių tęsėja. Taip pat, nė viena JT narė neprieštaravo Rusijos, kaip naujos valstybės, SSRS kėdės perėmimu ST.

JT Generalinio sekretoriaus padėjėjas teisės reikalams L. D. Johnsonas teigia, kad tokia pati situacija yra susiklosčiusi ir su pačia Ukraina. Nėra jokių rezoliucijų ar sprendimų, kuriais po minėtojo SSRS išnykimo 1991 m. ji būtų naujai priimta (Just Security, 2022b). Apskritai, tarptautinėje teisėje yra susiformavusi praktika, kuomet iširus valstybėms, viena naujai susiformavusių šalių dažniausiai yra teisių perėmėja. Tarptautinėje teisėje vyrauja ne vienas pavyzdys: 1961 m. subyrėjus Jungtinei Arabų Respublikai teisių perėmėja tapo Egiptas, 2006 m. iširus Serbijai ir Juodkalnijai teisių perėmėja tapo Serbija. Todėl būtų klaidinga teigti, kad SSRS iširimo atvejis yra kitoks

ir turėtų būti vertinamas kitaip nei minėtos situacijos. Tai apžvelgus galima teigti, jog kvestionuoti Rusijos, kaip SSRS teisių perėmėjos, statusą būtų neprotinga ir prieštarautų jau susiformavusiai JT praktikai. Faktas, kad ST šiuo metu neveikia, nereiškia, jog JT narės, vadovaudamosi klaidingomis interpretacijomis, turėtų paminti egzistuojančius tarptautinės teisės principus.

Vargu ar įmanoma atgaivinti organizaciją, kurioje agresorius turi veto teisę. Organizacijos, kurios neatlieka savo pagrindinių funkcijų, nėra reikalingos. Tačiau nors JT ST efektyvumu yra abejojama, tai yra geriausia, ką šiuo metu turime.

Išvados

1. Dar iki JT susikūrimo egzistavusios jos pirmtakės Tautų Sąjungos siekis buvo sukurti glaudų tarptautinio bendradarbiavimo mechanizmą, leidžiantį efektyviai spręsti konfliktus. Tačiau kilusių krizių metu jos negebėjimas suvaldyti konfliktinių situacijų lėmė jos žlugimą. Šiuo metu JT yra perėmusios Tautų Sąjungos „misiją“. Tarptautinės taikos ir saugumo užtikrinimas yra svarbiausias JT tikslų.
2. Rusija, vykdydama plataus masto agresiją prieš suverenią Ukrainą dar kartą išskėlė JT ST reformų klausimą. JT ST, turėdama pirminę atsakomybę užtikrinant tarptautinę taiką ir saugumą, priimti sprendimą dėl mėlynųjų šalmų dislokavimo ir ne tik, šiuo metu negali tinkamai reaguoti ir priimti efektyvius sprendimus, kai viena iš nuolatinių jos narių piktnaudžiauja turima veto teise. Nors šiuo metu vyksta 14 taikos palaikymo misijų, mėlynųjų šalmų išsiuntimas į Ukrainą yra neįmanomas be Rusijos išreikšto pritarimo balsavime. Tad ST negali užkirsti kelio Rusijai, kuri ir toliau sėkmingai laužo tarptautinės teisės principus ir tarptautines sutartis.
3. JT Chartijoje nėra įtvirtinta procedūra, kaip pakeisti ST nuolatinių narių sudėtį. Todėl balsavimai, kurie vyktų dėl JT Chartijos pakeitimo ar narės pašalinimo iš JT, turi vykti JT Chartijos 108 straipsnio ir/ar 6 straipsnio nustatytu būdu. Abiem atvejais reikalaujama, kad palankiai balsuotų visos nuolatinės narės, o tai nėra įmanoma, kuomet Rusija naudojami veto teise.
4. Rusijos nedalyvavimas JT ST balsavime, neleidžiant jos atstovams atvykti į ST būstinę, negali būti laikomas priimtiniu variantu išvengti veto panaudojimo. Tokia situacija tik paaštrintų ir taip esančią įtampą tarp valstybių bei pažeistų Rusijos balsavimo teisę.
5. Rusijos, kaip SSRS teisių tęsėjos, dalyvavimas JT veikloje nėra neteisėtas. Tai įrodo egzistuojanti ilgametė JT praktika, kuomet iširus valstybei nėra iš naujo balsuojama dėl naujai susidariusių šalių įstojimo į JT, bei tuometinis kitų JT narių priekaištų nebuvimas.
6. Vargu ar įmanoma atgaivinti organizaciją, kurioje valstybė agresorė ir tarptautinės teisės pažeidėja turi veto teisę. Organizacijos, kurios neatlieka savo pagrindinių funkcijų, nėra reikalingos. Tačiau nors Ukrainos karo kontekste yra abejojama JT ST efektyvumu, tai yra geriausia, ką šiuo metu turime.

Šaltinių sąrašas

Norminiai teisės aktai

1. The Peace Treaty of Versailles; Part I: THE COVENANT OF THE LEAGUE OF NATIONS (1919) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.foundingdocs.gov.au/resources/transcripts/cth10_doc_1919.pdf [žiūrėta 2022 m. lapkričio 26 d.].
2. Jungtinių Tautų Chartija (1945). Valstybės žinios, 2002, 15-557.

Kiti tarptautinės teisės aktai

3. JT Generalinės Asamblėjos 1950 m. lapkričio 3 d. rezoliucija 377 (V) „Vienybė taikos labui“.
4. JT Saugumo Tarybos 1995 m. sausio 15 d. rezoliucija 1037.
5. JT Saugumo Tarybos 1995 m. sausio 15 d. rezoliucija 1038.
6. JT Saugumo Tarybos 1995 m. kovo 31 d. rezoliucija 981.
7. JT Saugumo Tarybos 2014 m. kovo 15 d. rezoliucija S/2014/189.
8. JT Generalinės Asamblėjos 2014 m. kovo 27 d. rezoliucija 68/262.
9. JT Saugumo Tarybos 2022 m. vasario 27 d. rezoliucija 2623.
10. JT Generalinės Asamblėjos 2022 m. kovo 2 d. rezoliucija A/RES/ES-11/1.
11. JT Saugumo Tarybos 2022 m. rugsėjo 30 d. rezoliucija S/2022/720.
12. JT Generalinės Asamblėjos 2022 m. spalio 12 d. rezoliucija ES-11/4.

Specialioji literatūra

13. Isokaitė-Valužė, I. (2022). Tarptautinė taika ir saugumas jūrų erdvėje. Teisė, Vol. 122, pp. 8-21
14. Kelsen, H. (1950). The Law of the United Nations, p. 240.
15. Liang, Y. (1950). Abstention and Absence of a Permanent Member in Relation to the Voting Procedure in the Security Council. The American Journal of International Law Vol. 44, No. 4, pp. 699-701.
16. Lopez-Claros, A. (2022). The Origins of the UN Veto and Why it Should be Abolished, <https://globalgovernanceforum.org/origins-un-veto-why-it-should-be-abolished/>
17. Lovčikas, T. (2010). Tautų Sąjungos egzistavimo pabaiga, p. 8, <https://istorijospaslaptys.wordpress.com/tautu-sajungos-pabaiga/>
18. Shawn, Michael N. (2008). International Law, sixth edition. Cambridge, p. 1206.
19. Vadapalas, V. (2006). Tarptautinė Teisė, Vilnius.

Tarptautinių teismų praktika

20. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1971 m. birželio 21 d. patariamoji nuomonė dėl Pietų Afrikos tolesnio buvimo Namibijoje.

Kiti šaltiniai

21. Better World Campaign (...). UN Peacekeeping [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://betterworldcampaign.org/un-peacekeeping> [žiūrėta 2023 m. sausio 3 d.].

22. Better World Campaign (2023). Active Missions [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://betterworldcampaign.org/active-missions> [žiūrėta 2023 m. sausio 30 d.].
23. Chatham House (2021). Myths and misconceptions in the debate on Russia [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.chathamhouse.org/2021/05/myths-and-misconceptions-debate-russia/myth-12-crimea-was-always-russian> [žiūrėta 2023 m. vasario 19 d.].
24. CNN (2022). A far-right battalion has a key role in Ukraine's resistance. Its neo-Nazi history has been exploited by Putin [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://edition.cnn.com/2022/03/29/europe/ukraine-azov-movement-far-right-intl-cmd/index.html> [žiūrėta 2022 m. lapkričio 26 d.].
25. DW News (2022). Russia and China - a ,friendship without limits'? [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.dw.com/en/russia-and-china-a-friendship-without-limits/video-63129544> [žiūrėta 2023 m. vasario 23 d.].
26. Federal Foreign Office (...). Background information: The right of veto [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/internationale-organisationen/vereintenationen/hintergrund-sr-veto/281340> [žiūrėta 2023 m. sausio 17 d.].
27. History (2009). Soviet Union invades Poland [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.history.com/this-day-in-history/soviet-union-invades-poland> [žiūrėta 2022 m. lapkričio 26 d.].
28. Just Security (2023). The United Nations in Hindsight: The Security Council, One Year After Russia's Invasion of Ukraine [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.justsecurity.org/84952/the-united-nations-in-hindsight-the-security-council-one-year-after-russias-invasion-of-ukraine/?fbclid=IwAR2jcDtRobQHtaHuLQkvx1SNskzkG-Ty9dloeevl0mppI99KE3rHczR4RQzg> [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].
29. Just Security (2022b). United Nations Response Options to Russia's Aggression: Opportunities and Rabbit Holes. Prieiga per internetą: https://www.justsecurity.org/80395/united-nations-response-options-to-russias-aggression-opportunities-and-rabbit-holes/#_ftn1 [žiūrėta 2023 m. vasario 23 d.].
30. Khan Academy (...). The League of Nations [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.khanacademy.org/humanities/us-history/rise-to-world-power/us-in-wwi/a/the-league-of-nations> [žiūrėta 2022 m. lapkričio 26 d.].
31. LRT (2019). Įžūlumas, šokiravęs pasaulį: kaip Putinas atplėšė Krymą [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/863303/izulumas-sokiraves-pasauli-kaip-putinas-atplese-kryma> [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].
32. Obozrevatel (2023). Shuby zabrali i u nastoiashchikh, i u massovki: poiavilis- podrobnosti sieemok s vdovami likvidirovannykh okkupantov [interaktyvu]. Prieiga per internetą: <https://news.obozrevatel.com/russia/shubyi-zabrali-i-u-nastoyaschih-i-u-massovki-poyavilis-podrobnosti-semok-s-vdovami-likvidirovannyih-okkupantov-foto.htm> <https://news.obozrevatel.com/russia/shubyi-zabrali-i-u-nastoyaschih-i-u-massovki-poyavilis-podrobnosti-semok-s-vdovami-likvidirovannyih-okkupantov-foto.htm> [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].

33. Rusijos Federacijos prezidento kreipimasis (2014). Polnyi tekst obrashheniya Vladimira Putina po Krymu [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://russian.rt.com/article/24532> [žiūrėta 2023 m. vasario 19 d.].
34. San Francisko konferencija (1945).
35. Saugumo Tarybos 9143 susitikimas (2022).
36. Saugumo Tarybos veto sąrašas (2023). Security Council - Veto List [interaktyvus]. Prieiga per internetą: [https://research.un.org/en/docs/sc/quick/?fbclid=IwAR03ZueqN\]js-gU6](https://research.un.org/en/docs/sc/quick/?fbclid=IwAR03ZueqN]js-gU6) [žiūrėta 2023 m. sausio 17 d.].
37. Sovietų Sąjungos Aukščiausios Tarybos susitikimas (1954). Meeting of the Presidium of the Supreme Soviet of the Union of Soviet Socialist Republics [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/meeting-presidium-supreme-soviet-union-soviet-socialist-republics> [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].
38. TeisėPro (2022). I. Isokaitė-Valužė. Rusijos agresija prieš Ukrainą: laikas prikelti taptautinę teisę [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.teise.pro/index.php/2022/02/28/i-isokaite-valuze-rusijos-agresija-prie-ukraina-laikas-prikelti-taptautine-teise/#_ftn7 [žiūrėta 2022 m. lapkričio 26 d.].
39. Ukrainos prezidento kalba Saugumo Taryboje (2022). Speech by the President of Ukraine at a meeting of the UN Security Council [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.president.gov.ua/en/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-zasidanni-radi-bezpeki-oon-74121> [žiūrėta 2023 m. sausio 17 d.].
40. United Nations (1995). Security Council Decides Uncro Mandate To End On 15 January 1996 Or With Establishment Of Transitional Force, Whichever Sooner [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://press.un.org/en/1995/19951130.sc6133.html> [žiūrėta 2023 m. sausio 5d.].
41. United Nations (2023). Ukraine: civilian casualty update 3 January 2023 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ohchr.org/en/news/2023/01/ukraine-civilian-casualty-update-3-january-2023> [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].
42. United Nations Peace Keeping (...). Our History [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://peacekeeping.un.org/en/our-history> [žiūrėta 2023 m. sausio 5 d.].
43. United Nations Peace Keeping (2021). How we are funded [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://peacekeeping.un.org/en/how-we-are-funded> [žiūrėta 2023 m. vasario 21 d.].
44. United Nations Peace Keeping (2022). Troop and police contributors [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> [žiūrėta 2023 m. vasario 21 d.].
45. World Economic Forum (2022). Who are the Blue Helmets? UN peacekeeping explained [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.weforum.org/agenda/2022/09/who-are-the-blue-helmets-un-peacekeeping-explained/> [žiūrėta 2023 m. sausio 20 d.].
46. Настоящее Время (2023a). „Yandeks“ blokiravo vyduchu izobrazheniy Putina na zaprosy „bunkernyy ded“, „glavnyy vor“ i „pleshivyy“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.currenttime.tv/a/yandeks-blokiraval-vyduchu-izobrazheniy-putina-na-zaprosy-bunkernyy-ded/32247080.html> [žiūrėta 2023 m. vasario 19 d.].

47. Настоящее Время (2023b). Radi chego? Kremlevskij narrativ: ot bravady do otchajanija [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=eflL6T8f8YI> [žiūrėta 2023 m. vasario 19 d.].
48. TACC (2022). Peskov zajavil, chto rossija dazhe ne hochet proiznosit' slovo „vojna“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://tass.ru/politika/13773973> [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].
49. TCH (2022). Novel Military Tool: Russia Issued a Statement about Research of “Combat Insects” and “Combat Bats” in Ukraine that Allegedly Will Be Used against Invaders [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://tsn.ua/en/ato/novel-military-tool-russia-issued-a-statement-about-research-of-combat-insects-and-combat-bats-in-ukraine-that-allegedly-will-be-used-against-invaders-video-2190016.html> [žiūrėta 2023 m. vasario 19 d.].
50. TCH (2023). Ot „voz'mem Kiev za dva dnja“ - k „poedem v Gaagu“: kak za 10 mesjacev vojny menjaetsja ritorika propagandy [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://tsn.ua/ru/exclusive/ot-vozmem-kiev-za-dva-dnja-k-poedem-v-gaagu-kak-za-10-mesyacev-voyny-menyaetsya-ritorika-propagandy-2242945.html> [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].
51. Хабар 24 (2022). V. Putin: Special'naja voennaja operacija v Ukraine idjot po planu [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=2_4HR5zCuQc [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].

JUNGTINIŲ TAUTŲ SAUGUMO TARYBOS (NE)VEIKIMAS RUSIJOS AGRESIJOS KONTEKSTE: AR NAIVU TIKĖTIS PERMAINŲ?

Santrauka

2022 m. vasarį pradėta Rusijos agresija prieš suverenią Ukrainą dar kartą išryškino JT ST veikimo mechanizmo spragas. JT ST, kuri tęsia savo pirmąsias Tautų Sąjungos veiklą, ir turi misiją palaikyti taiką ir saugumą pasaulyje, Ukrainos karo kontekste yra nepajėgi priimti būtinų rezoliucijų ir imtis kitų veiksmų, kurie padėtų sustabdyti vykstančią agresiją.

Planuotos JT ST reformos anksčiau nebuvo įgyvendintos, todėl susiduriama su neįveikiama kliūtimi – viena iš 5 nuolatinių narių – Rusija – esanti yra valstybė agresorė, nuolat vetuoja ST rezoliucijas. JT Chartijoje įtvirtinti tiek pačios JT Chartijos keitimo reikalavimai, tiek balsavimo procedūros procesas teisiškai neleidžia pašalinti Rusiją iš JT ST, kol pati agresorė nebalsuotų už savo delegacijos pašalinimą iš ST. Stebint Rusijos veiksmus karo Ukrainoje metu, galima teigti, jog Rusija neatsisakys galimybės ir toliau mėgautis vieta ST, kuri buvo perimta iš SSRS, šiai 1991 m. žlugus. Išanalizavus tarptautinės teisės praktiką ir pasitelkiant istorinį JT ST veikimo kontekstą, daroma išvada, jog šiuo metu JT ST veikia kaip organizacija, dėl JT Chartijoje esančių apribojimų, nesugebanti vykdyti savo pagrindinių funkcijų. Vargu ar įmanoma atgaivinti organizaciją, kurioje valstybė agresorė ir tarptautinės teisės pažeidėja turi veto teisę.

THE (IN)FUNCTIONING OF THE UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL IN THE CONTEXT OF RUSSIAN AGGRESSION: IS IT NAIVE TO EXPECT CHANGE?

Summary

Russia's aggression against sovereign Ukraine in February 2022 has once again highlighted the shortcomings of the UNSC mechanism. The UNSC, which continues the work of its predecessor, the League of Nations, and which has the mission of maintaining world peace and security, is incapable, in the context of the war in Ukraine, of adopting the necessary resolutions and other actions that would help to put an end to the ongoing aggression.

The planned reforms of the UNSC have not been implemented in the past, and therefore face the insurmountable obstacle of Russia, one of the 5 permanent members, being the aggressor state and constantly vetoing UNSC resolutions. Both the requirements for amending the UN Charter itself and the voting process legally make it impossible to remove Russia from the UNSC unless the aggressor itself votes to remove its delegation from the UNSC. Observing Russia's actions during the war in Ukraine, it is safe to say that Russia will not give up the opportunity to continue to enjoy the place in the SC that it took over from the USSR after its collapse in 1991. An analysis of the practice of international law and the historical context in which the UNSC operates leads to the conclusion that the UNSC is currently functioning as an organisation that is unable to fulfil its core functions due to the limitations of the UN Charter. It is hardly possible to revive an organisation in which the aggressor state and the violator of international law have veto power.